

Inclusie in de kunst is een kwestie van dóen

Petra Noordhuis interviewt Tine Veldhuizen

De missie van Stichting Special Arts is dat alle mensen met een beperking aan kunst kunnen doen en dat ze hun kunsttalenten verder kunnen ontwikkelen. En dat geldt voor alle kunstdisciplines: beeldende kunst, theater, muziek, dans én poëzie. Iedereen is welkom, of je nu een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking hebt. Ik praat over inclusieve kunst met Tine Veldhuizen, directeur van Special Arts.

Je komt door kunst in contact met anderen

waar je trots op bent. Je komt door kunst in contact met anderen. Er ontstaan kunstontmoetingen, die bijdragen aan een inclusieve samenleving. Bij die ontmoetingen gaat het niet meer over de beperking of over wat je niet kunt, maar over wat je met je kunstuiting laat zien.

Waarom is het beoefenen van kunst zo belangrijk voor mensen met een beperking?

Het uiten van emoties, gevoelens of gedachten met woorden is niet voor iedereen mogelijk of vanzelfsprekend.

Dan kan kunst een mooie uitingsvorm zijn. Daarnaast ontstaat er bij kunst iets dat je kunt laten zien en

Er is veel aandacht voor inclusie, maar toch zijn er altijd aparte tentoonstellingen voor kunst die gemaakt is door mensen met een beperking. Echte inclusie ontstaat toch pas als dat onderscheid wegvalt?

Klopt, en daar zijn we volop mee bezig. Zo is er bijvoorbeeld de Special Award, dé landelijke beeldende kunstwedstrijd voor mensen met een beperking.

Tine Veldhuizen

Dina de Jonge, Mijn verhuizing, acryl op doek, 100 x 150 cm
Foto: Photowork
Kunstuitlencollectie Special Arts

Erik Scherder zegt over kunst:

Het brein wil gestimuleerd worden. En deze stimuli moeten van buitenaf komen. Kunst doet een beroep op creativiteit en is daarin uniek. Dat is onderzocht bij grote groepen mensen. Bereik het creatieve effect maar eens met iets anders dan kunst. Bijvoorbeeld met hockey. Dat lukt je niet! Het gaat bij kunst om een unieke combinatie van rust, ideeën, sociaal of alleen bezig zijn. Ergens in opgaan, in combinatie met je emotioneel voelen.

Met niet alleen blij of verdrietig zijn maar juist ook met die andere emoties. De trots die je voelt als je iets hebt gemaakt. Het feit dat je ervoor wordt beloond, dat je waardering krijgt van anderen. De uitdaging van steeds iets nieuws willen verzinnen. Vooral dat laatste is bij het maken van kunst heel belangrijk. Mijn eigen kinderen lagen vaak op de grond met hun iPad te gamen. Dat kan creatief zijn. Maar als ze dat steeds op hetzelfde niveau blijven doen, ontbreekt de uitdaging die nodig is voor een positief effect op de hersenen. Kunst heeft een hoger niveau van creativiteit.

Onderdeel daarvan zijn de regionale ontwikkelwerkplaatsen, waar mensen met en zonder handicap elkaar ontmoeten. Die werkplaatsen worden gehouden op de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN), centra voor de kunsten, een kunstenaarscollectief en musea.

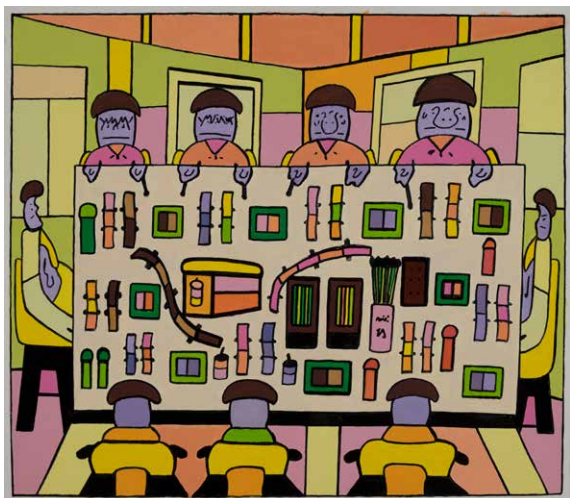
Voor het vak 'beeldend' binnen de studierichting Social Work vult Special Arts samen met de HAN acht wekelijkse lessen van één dagdeel in. De ene week zorgt Special Arts voor een kunstenaar van buiten, die een masterclass komt geven. De andere week is er een docent van de HAN. Er zijn twee klassen van twintig leerlingen, waarvan de helft interne student is en de andere helft bestaat uit externe studenten vanuit dagbestedingsateliers.

En dat is een succes?

Ja, het is enorm waardevol voor alle partijen. Het mooie is dat de interne student tijdens de lessen samenwerkt met degene met wie hij straks in het werkveld te maken krijgt. Ze werken in duo's en zien dus ook hoe de ander dingen aanpakt. Dat geeft een onderlinge verbondenheid en méér inspiratie. Ze leren daar echt van elkaar.

Wat heeft het de studenten gebracht?

Onderling contact in een lerende omgeving. Voor de externe studenten is het telkens weer een feestje om naar school te gaan. De interne studenten vinden het vooral

Arie Noordijk, Kist, bak, dozen verf, waterpotjes, gemengde techniek op papier, 50 x 65 cm
Foto: Photowork
Kunstuitleencollectie Special Arts

fijn dat ze de externe studenten leren kennen. Ze worden zich bewust van het feit dat mensen met een beperking dingen kunnen, die zij zelf niet kunnen. En het is natuurlijk prachtig als je dat weet vóórdat je in het werkveld aan de slag gaat. Als je met die blik naar elkaar kunt kijken, dan vallen alle grenzen weg. Dán spreek je van een inclusieve samenleving.

Iemand met autisme kan soms heel gedetailleerde kunstwerken maken

Welke dingen kunnen mensen met een beperking wel, die anderen minder goed kunnen?

Iemand met autisme kan soms heel gedetailleerde kunstwerken maken, waarvoor iemand zonder autisme de concentratie of het geduld niet heeft. Sommige kunstenaars zonder beperking zijn ook jaloers op de expressie en het uitbundige kleurgebruik van kunstenaars met een beperking.

Hoe kan het dan dat ze toch een achterstand hebben in de kunstwereld?

Het onbekend zijn met bijzondere kunst van buitengewone kunstenaars kan één van de redenen zijn van de achterstand in de aandacht, op welk terrein dan ook. Het Outsider Art Museum, de Art Brut Biennale en natuurlijk Special Arts willen juist deze kunst onder een

brede aandacht brengen. Opleiding is een ander struikelblok. Bij bedrijfscollecties worden kunstenaars soms eerder beoordeeld op opleiding dan op hun kunst.

Welke activiteiten van jullie spelen daarop in?

In Limburg loopt er een pilotproject bij de Centra voor de Kunsten. We organiseren er workshopdagen voor gemixte groepen (met en zonder beperking), waarbij ze 's ochtends creatief aan de slag gaan en 's middags elkaars werk bespreken. En wat je niveau bij aanvang ook is: aan het einde van de dag heeft iedereen een stap vooruitgezet.

Special Arts beschrijft alle ervaringen in de regionale ontwikkelwerkplaatsen en bundelt de artikelen tot een magazine. Dat gaan we breed verspreiden. Zo brengen we over wat de resultaten zijn, maar ook wat we nog nodig hebben. Daarbij kun je aan heel praktische dingen denken, zoals vervoer en begeleiding. Voor de begeleiding zijn deze dagen trouwens ook ontzettend leuk. Ze kunnen kennismaken met nieuwe technieken en manieren van lesgeven. En ze zien wat zo'n dag doet met cliënten. Daarbij zijn ze vaak positief verrast, want het blijkt regelmatig dat deelnemers veel meer kunnen dan de begeleiders dachten.

Gijs Ambrosius, Circulaties 11, gemengde techniek op papier, 48 x 36 cm
Foto: Photowork
Kunstuitleencollectie Special Arts

Ron Niessen, Vogeltrek, gemengde techniek op papier, 63 x 49 cm
Foto: Photowork
Kunstuitleencollectie Special Arts

Er zijn veel organisaties die zich bezighouden met beperking en kunst. Wat maakt Special Arts bijzonder?

Special Arts richt zich op projecten in heel Nederland. We hebben de grootste landelijke beeldende kunstcollectie en we organiseren een landelijke beeldende kunstwedstrijd, de Special Award, met regionale activiteiten. Daarmee zoeken we de publiciteit. We richten ons op alle vormen van kunst, in tegenstelling tot veel andere initiatieven. Daarnaast doen we onderzoek, we beschrijven projecten en we laten data analyseren door gespecialiseerde bureaus. Special Arts doet veel overkoepelend werk, maar we juichen alle andere initiatieven toe, want we kunnen onmogelijk in elke provincie iedere maand een workshop of expositie organiseren.

We richten ons op alle vormen van kunst, in tegenstelling tot veel andere initiatieven

En er komt een landelijke webshop, toch?

Dat klopt. We zijn nu bezig met een lesprogramma voor cliënten en begeleiders, waarbij ze alles leren over productselectie, prijsbepaling en het omschrijven en fotograferen van de producten.

Als ze dat onder de knie hebben, dan kunnen ze vanuit de dagbestedingscentra de producten straks zelf op de website zetten en verkopen. We zijn nog bezig met de fondsenwerving, maar het is de bedoeling dat de website vóór de feestdagen in december live gaat.

Hoe zie je de toekomst van de inclusieve kunst?

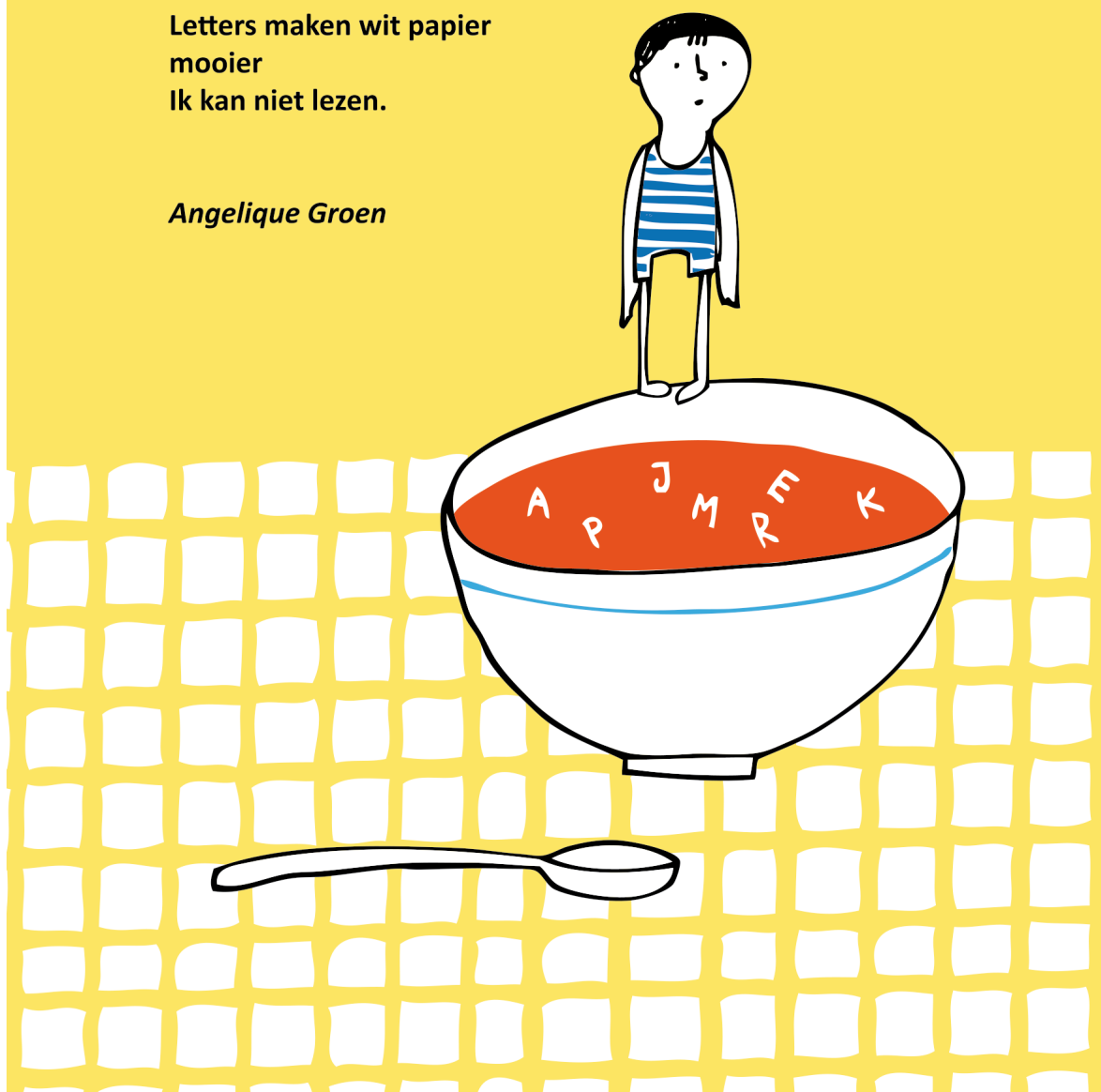
We zijn actief aan het lobbyen bij de overheid en cultuurfondsen. Wij willen dat naast aandacht voor toegankelijkheid er ook geld vrijgemaakt wordt voor het beoefenen van kunst. Niet alleen als dagbesteding, maar ook als hoogwaardige uitingsvorm. Eind vorig jaar is hiervoor een

LETTERS

Letters:
het zijn rondjes
vierkantjes
streepjes
met of zonder puntjes
dicht bij elkaar
of met veel wit ertussen
Letters maken wit papier
mooier
Ik kan niet lezen.

Angelique Groen

Uit de dichtbundel 'Waar ik weg waai'

motie aangenomen door de Tweede Kamer, die omarmd is door minister Van Engelshoven. De maatschappelijke urgentie wordt daar dus ook gezien. Onlangs heeft de Raad voor Cultuur in het recente advies ook gewezen op het belang van deze kunstuitingen.

Verder blijven we onze ervaringen uit de diverse regionale werkplaatsen delen, zodat we andere regio's stimuleren om op een vergelijkbare manier aan de slag te gaan. En daar helpen we natuurlijk graag bij.

En we willen natuurlijk graag dat de gemixte lessen aan de HAN onderdeel worden van het reguliere lesprogramma. Het leuke is dat het voor de externe studenten niet bij die lessen blijft. Zij nemen hun kennis en ervaring mee naar de dagbestedingsateliers en verspreiden die daar verder. En ze geven vervolgens ook zelf workshops aan studenten op de HAN.

En zo is de cirkel rond.

Klopt. Op een gegeven moment doet de olievlek zijn werk. Het verspreidt zich over de regio's, waardoor de onderlinge contacten steeds sterker worden. Maar het

gaat niet vanzelf. Zonder vrijwilligers, kunstenaars, begeleiders, centra voor de kunsten, docenten en ondersteuning van overheid en fondsen bereiken we niets. We moeten met zijn allen aan de slag. Want over inclusie kun je heel lang praten, maar het is vooral een kwestie van doen.

*Tine Veldhuizen, Special Arts: www.specialarts.nl
Petra Noordhuis: www.tekstenderest.nl ■*

Tentoonstelling Buitengewoon

18 mei tot en met eind september 2019
Museum Nienoord in Leek

Tentoonstelling Special Award 2019

16 juli tot en met 14 september
Nicolaïkerk Utrecht in Utrecht (naast het Centraal Museum)
Met rondleidingen van de kunstenaars zelf.
Kijk voor de exacte openingdagen op
www.specialaward.nl

De winnende dichter van het gedicht 'Letters'.